

Beste Vrienden van het Lambotte Museum,

Wederom is het bijna een jaar geleden sedert U onze laatste Nieuwsbrief hebt ontvangen. Tijd dus om jullie op de hoogte te houden over het reilen en zeilen in ons museum.

De tentoonstelling *'Van aderlating tot dialyse. Een geschiedenis van nierziekten'*, die ter gelegenheid van de 50-jarige viering in het ZNA-Stuivenberg van de 'Chronische Dialyse afdeling' werd gehouden in 2017, en verlengd is geworden tot 30 juni 2018, loopt dus op haar laatste benen. U leest hierover meer in deze Nieuwsbrief.

In het najaar zal het Museum Lambotte wederom een nieuwe tentoonstelling openen. Deze zal gewijd zijn aan de Gezondheidszorg tijdens de Eerste Wereldoorlog. U vindt er eveneens meer over in deze Nieuwsbrief.

Ook nu weer kon het Lambotte Museum zich verheugen in de ontvangst van meerdere legaten van medisch en verpleegkundig materiaal. Een bijzonder legaat betreft een aanzienlijke collectie instrumenten en voorwerpen, destijds afkomstig uit het militaire ziekenhuis 'Astrid' te Neder-over-Heembeek en de laatste jaren opgeslagen in het verpleegmuseum te Duffel, collectie die nu door bemiddeling van mevr. Ria De bouwer aan ons Lambotte museum werd overgedragen. Hierop wordt in deze Nieuwsbrief omstandig ingegaan.

Ook al dan niet belangrijke boekencollecties met betrekking tot de geneeskunde werden ons in de laatste jaren gelegeerd. Een bijdrage over ons archief en onze aldus ontstane 'Oude Medische Boeken-bibliotheek' vindt U in deze Nieuwsbrief.

Tenslotte, en last but not least, wordt u een blik in de toekomst bezorgd: wat zal er gebeuren met het Lambotte Museum na de in gebruikneming van het nieuwe ziekenhuis Cadix in Noord-Antwerpen?

Kortom, heel wat 'lees-voer' voor onze Vrienden van het Museum!

Ik wens U hierbij veel leesgenot toe

R. Van Hee Conservator Lambotte Museum.

1. Tentoonstelling 'Van Aderlating tot Dialyse en Transplantatie. Een Geschiedenis van Nierziekten door de eeuwen heen'.

Leerlingen van het atheneum van Merksem krijgen een rondleiding in het Lambotte Museum.

De tentoonstelling 'Van Aderlating tot Dialyse en Transplantatie. Een Geschiedenis van Nierziekten door de eeuwen heen', geopend op 25 januari 2017, werd een groot succes. Niet alleen overtroffen we met meer dan 1550 bezoekers het aantal bezoekers van de vorige tentoonstelling, het werd een

echt topjaar door het aantrekken van vele nieuwe groepen en geïnteresseerden. Het overzicht over de geschiedenis van nierziekten bleek tegelijkertijd een inleiding tot de belangrijkste fasen van de geschiedenis van het medisch denken, startend bij de concepten van de Vader van de Geneeskunde, Hippocrates, tot de verschillende perioden van haar ontwikkeling, vanaf de Grieks Romeinse Oudheid, over de Byzantijnse en Arabische Geneeskunde tot onze Westerse Geneeskunde. Bijzonder in het oog springend waren de achtergronden van het bekende 'piskijken' of uroscopie, en de wetenschappelijke kennisname van het macroscopische en microscopische inwendige van de mens. Hiermee kon de basis gelegd worden van een nieuwe kijk op de ontstaansgeschiedenis van de vele nierziekten, die de mens sedert eeuwen teisterden. Veel aandacht ging uiteraard uit naar de eerste kunstnier in Antwerpen, ontwikkeld door de Nederlander Willem Kolff. Dit apparaat, dat vanaf 1956 gebruikt werd in het Stuivenberggasthuis vormde de eerste kern van wat later de 'Chronische Dialyse afdeling' zou worden in het ziekenhuis.

Ook de transplantatie als ultieme behandeling van chronisch terminaal nierfalen heeft menigeen sterk geboeid, en lokte bij velen allerhande vragen uit. De antwoorden daarop werden dankzij de expertise met transplantaties in het UZA sedert 1979 sterk gewaardeerd door de bezoekers.

Kortom, een geslaagde tentoonstelling waar eenieder nieuwe kennis over de gezondheidszorg heeft kunnen opdoen, mede dankzij onze bruikleengevers!.

Bezoek van een groep reumatologen aan het Lambotte museum in 2017

2.De komende tentoonstelling in 2018: **‘Gezondheidszorg tijdens Wereldoorlog I: een verhaal van helden en sukkelaars’**.

In het najaar van 2018 zal een nieuwe tijdelijke tentoonstelling geopend worden, gewijd aan de geneeskundige zorgen, verstrekt tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het is immers precies 100 jaar geleden dat een eind kwam aan één van de meest gruwelijke oorlogen die de mensheid tot dan toe gekend heeft. Miljoenen soldaten en burgers sneuvelden; hele steden, onder andere Ieper, werden vrijwel totaal verwoest; een uitputtende loopgravenoorlog waar duizenden Belgische, geallieerde, doch ook Duitse soldaten mekaar bestreden voor enkele meters vooruitgang, respectievelijk later evenveel terreinverlies; het eerste massale gebruik van oorlogsgassen als chloor, fosgeen of yperiet, en ga zo maar door...

En toch... niettegenstaande al deze ellende werd in de gezondheidszorg noodgedwongen een zekere vooruitgang geboekt. Voor 't eerst kon het belang

van levensreddende infuustherapie worden aangetoond; voor 't eerst is bloedtransfusie dankzij een ontdekking van de Belg Albert Hustin, toepasbaar geworden; voor 't eerst werden mobiele Röntgenapparaten ingezet, met name door de beroemde Marie Curie; voor 't eerst werd triage van gekwetsten, eerder uitgedacht door Larrey tijdens de Napoleontische oorlogen, een dwingende noodzaak om aan de grote aantallen getroffen soldaten het hoofd te bieden.

Oorlogen hebben helaas steeds op medisch gebied voor nieuwe ontwikkelingen gezorgd, die in vreedstijd konden worden aangewend.

Dat ook Wereldoorlog I daarop geen uitzondering maakte, zal tijdens de tentoonstelling in het Lambotte Museum duidelijk tot uiting komen.

Een tentoonstelling om niet te missen!

De opening wordt voorzien voor eind september 2018.

3.Nieuwe legaten voor het Lambotte Museum.

Ook in het afgelopen jaar 2017 werden talrijke legaten aan het Museum Lambotte geschonken.

Het belangrijkste legaat betreft **de collectie 'Hygeia'**, een grote collectie verpleeg- en geneeskundige voorwerpen, afkomstig van het militaire Astrid-ziekenhuis in Neder-over-Heembeek. Dankzij de goede zorgen **van de vereniging VELABINFA** (Verpleegkundigen van de Medische Dienst van de Belgische Krijgsmacht), in het bijzonder van hoofdverpleegkundige mevr. Ria

De bouwer en haar medewerksters, kon deze collectie tot stand komen en behouden blijven. Wel heeft de collectie (net als trouwens andere collecties) een heel parcours afgelegd: zij werd gedurende enkele jaren opgeslagen in de

depots van het Verpleegmuseum te Duffel, vooraleer zij een definitieve bestemming heeft gekregen in ons Lambotte Museum. De collectie is zeer divers, telt meer dan 900 voorwerpen en instrumenten, operatietafels, poppen, militair medisch materiaal, en verpleegkundige items, te veel om op te noemen. Het museum is dan ook de donateurs mevr. Ria De bouver en mevr. Gaby Evers bijzonder erkentelijk voor deze nieuwe aanwinst.

Andere legaten en giften werden afgestaan door het **AZ Sint-Jan te Brugge**, met in het bijzonder een indrukwekkende collectie fysiotherapeutische toestellen en voorwerpen; verder het **OCMW van Antwerpen**, dat haar laatste 'Schatten op Zolder' heeft afgestaan aan ons museum, onder meer voorwerpen uit laboratoria, apotheek, Röntgenafdeling, enz.; vervolgens **het operatiekwartier van het ZNA Stuivenberg**, met onder meer de eerste laparoscopische toestellen en instrumenten, die aldaar in de jaren '90 werden gebruikt; de **dienst nefrologie van het ZNA Stuivenberg**, met een hele reeks onderscheiden dialyse-toestellen die vanaf de 80-er jaren in het ziekenhuis werden gebruikt, enz., enz.

Tenslotte werden door meerdere private donateurs toestellen en voorwerpen bezorgd, onder meer een intact Röntgentoestel van de firma Balteau (mevr. De Groof); een Friedmann toestel voor oog-gezichtsveld-onderzoek (Dr.Buyck); apparaten voor kinesitherapie (dhr.Mathysen), een laboratorium precisie-

balans (Dr.Neels); een kinderweegschaal (Mevr.Van Himbeeck), enz. .

Het Lambotte Museum dankt al deze gulle legaat-bezorgers, en hoopt vele van deze geschonken voorwerpen tijdens nieuwe tentoonstellingen te kunnen uitstellen en valoriseren!

4.Het Archief en de Bibliotheek van het Lambotte Museum.

Door de jaren heen heeft het Lambotte Museum archivalia, boeken en documenten ontvangen met betrekking tot zowel de geschiedenis van de geneeskunde en haar diverse deelgebieden, als van de verpleging en de zorg.

Bijzonder vermeldenswaard zijn **archiefstukken** die te maken hebben met de figuur **van Albin Lambotte**: medische boeken uit Lambottes bibliotheek, brieven en documenten die alle een veelzijdig licht werpen op deze chirurg van wereldformaat, werkzaam in het Stuivenberggasthuis. Niet voor niets besliste de beheerraad destijds het Museum voor de Geschiedenis van de Gezondheidszorg het epitheton 'Lambotte Museum' voor haar collecties te gebruiken!

Daarnaast zijn ons **waardevolle boekencollecties** bezorgd, in het bijzonder met betrekking tot de dermatologie (Dr.Aelvoet), de gastro-enterologie (Dr.Lemmens), de heekunde (Dr.Jutten) enz., enz.

Aldus groeit ons museum progressief, met niet alleen voorwerpen en instrumenten, doch ook met archivalia, boeken, enz..

5.Wetenschappelijke activiteiten van het Lambotte Museum.

- a. Het Lambotte Museum heeft in 2017 deelgenomen aan de Erfgoeddag in Vlaanderen. Daarover werd reeds in vorige Nieuwsbrief uitgebreid bericht: het thema was toen immers 'Zorg'. In 2018 was het thema 'Kiezen'; de beheerraad oordeelde het niet opportuun aan deze sessie van Erfgoeddag deel te nemen.
- b. Het Lambotte Museum blijft intensief **samenwerken met de Universiteit Antwerpen**, en bekleedt een bevoorrechte partnerrelatie binnen het 'Academisch Erfgoed van de Universiteit Antwerpen'. Ons bestuurslid Marc Demolder, actief wetenschappelijk medewerker aan de UA op de dienst Fysiologie, is een expert binnen ons museum voor het medisch-technische erfgoed (radiologische toestellen, meetapparatuur, laboratorium-instrumentarium, enz.). Zeer recent, op 2 mei 2018, heeft de cel 'Academisch Erfgoed van de UA' een wetenschappelijke zitting gewijd aan dit bijzondere erfgoed en de aanwinst van de Lieven Gevaert-collectie voor haar patrimonium weten veilig te stellen. Een daarbij horende tentoonstelling van zeer

waardevolle toestellen, ontworpen door Lieven Gevaert, is aldus geopend in de campus Groenenborger van de Universiteit Antwerpen.

- c. R. Van Hee, conservator van het Lambotte Museum, heeft recent een boek geschreven over de 'Geschiedenis van de Heelkunde in België 1830-2018'. Daarin wordt de boeiende geschiedenis weergegeven van de heelkunde in ons land, alsmede van de vele Belgische chirurgen die daarin een internationaal leidende rol hebben gespeeld.
- d. In het Franse tijdschrift 'Bio-Santé' werd een grote bijdrage gepubliceerd over ons Lambotte Museum.

Professionele foto-opnames van tekeningen van Lambottes instrumenten

6.De toekomst van het Lambotte Museum.

In het laatste jaar is een bijzonder belangrijke evolutie aan de gang met betrekking tot de toekomst van de site Stuivenberg.

Immers tegen 2020 (actuele voorspelling) zou het nieuwe ziekenhuis Cadix in het noorden van de stad (aan het Eilandje) moeten klaar zijn. Dan gebeurt een

verhuizing van patiënten van het acute Stuivenberg ziekenhuis en Erasmusziekenhuis naar de nieuwe Cadix-site.

Op de site Stuivenberg blijft alleen het Psychiatrisch ziekenhuis over en meest waarschijnlijk ook een eerste patiënten-opvang, m.a.w. een beperkte polikliniek, een administratief centrum voor brandweer en andere stadsdiensten, en ... het Lambotte Museum. Dat het museum op de Stuivenberg-site kan blijven, werd tijdens meerdere gesprekken met o.m. burgemeester B. De Wever en schepen F. Duchateau bevestigd. Evenwel staat desbetreffend vooralsnog niets op papier!

Ook de precieze locatie binnen de huidige F0-zaal van het ziekenhuis is niet gegarandeerd. Mogelijk verdienen zalen in andere toren(s) de voorkeur.

Door het stadsbestuur werd de gemeentelijke dienst 'VESPA' aangezocht om een plan ter herbestemming van de Stuivenberg site uit te tekenen en aan het stadsbestuur voor te leggen.

Hiertoe zijn een aantal medewerkers van VESPA in de afgelopen maanden poolshoogte komen nemen van de zalen en de collecties van het Lambotte Museum. Allen zijn telkens erg onder de indruk van het museum en haar werking en stellen het behoud ervan in het vooruitzicht.

Mogelijk komt er na voorstel van hun plan meer duidelijkheid over de definitieve bestemming van het Lambotte Museum en de verdere mogelijkheden tot uitbreiding. Immers met de aangroei van de collecties binnen het museum is meer ruimte noodzakelijk, niet alleen voor de tentoonstelling van de vaste collectie en tijdelijke tentoonstellingen, maar meer nog voor de depots, die heden ten dage grote kelderruimten opslorpen. Hopelijk wordt één en ander duidelijk vóór de volgende Algemene Vergadering van 2019.